

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ
ФЕСТИВАЛЬ
ІННОВАЦІЙ**

**КРУГЛИЙ СТІЛ
«РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА В
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА
НАУКОВИХ УСТАНОВАХ
УКРАЇНИ»**

**16 травня 2019 рік
м. Київ**

УДК 338.24:37.014.54(477):378.112

Розвиток академічного підприємництва
в закладах вищої освіти та наукових
установах України:
Круглий стіл (м. Київ, 16 травня 2019),
відп. ред. Д.Ю. Чайка. – К., 2019. – 128 с.

Розглянуто актуальні питання перспективи розвитку академічного підприємництва у вітчизняних закладах вищої освіти та наукових установах; проаналізовано світовий досвід управління в системі вищої освіти та ключові аспекти академічного підприємництва. Визначено проблеми нормативно-правового забезпечення комерціалізації науково-технічних розробок в контексті регіонального інноваційного потенціалу.

Розміщена у збірнику інформація, сприятиме розв'язанню нагальних проблем в процесі становлення академічного підприємництва в Україні та може бути використана вченими, викладачами, науковцями, державними службовцями центральних і місцевих органів виконавчої влади, до сфери інтересів яких належать питання академічного підприємництва та впровадження інновацій.

Редакційна колегія: Д.Ю. Чайка (відпов. ред.), О.В. Прудка, О.В. Двигун.

ЗМІСТ

МОЖЛИВОСТІ І ВИКЛИКИ ЩОДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ СЕРЕДОВИЩ В УНІВЕРСИТЕТАХ ТА НДІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ І.І. Кульчицький, О.І. Кульчицький <i>ГО Агенція Європейських Інновацій</i>	5
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ К.В. Бондаревська <i>Дніпровський національний університет ім. О.Гончара</i>	10
РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ К.В. Мазур <i>Вінницький національний аграрний університет</i>	14
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ТРЕНДОВА ВИМОГА ДО СИНЕРГІЇ НАУКИ ТА ЕКОНОМІКИ М.О. Нежива <i>Київський національний торговельно-економічний університет</i>	19
НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ Л.О. Дроздовська <i>Львівський національний університет імені Івана Франка</i>	22
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА О.Ю. Лушнікова <i>Криворізький державний комерційно-економічний технікум</i>	27
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ О.Г. Кубай <i>Вінницький національний аграрний університет</i>	31
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ СИСТЕМНІ ІННОВАЦІЇ ТА КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЮ НАУКОВИХ РОЗРОБОК С.М. Щегель <i>ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»</i>	36
ПРО ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ СИСТЕМИ «ДЕРЖАВА-ОСВІТА-БІЗНЕС» С.І. Бай <i>Київський національний торговельно-економічний університет</i>	39
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК МЕХАНІЗМ ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ М.Л. Васильєв, В.П. Якобчук, М.Ф. Плотнікова <i>Житомирський національний агроекологічний університет, ВГО «Народний рух захисту Землі»</i> ...	42
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ Я.В. Гонтарук <i>Вінницький національний аграрний університет</i>	46
МЕДИЦИНА ГРАНИЧНИХ СТАНІВ – ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ГАЛУЗІ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В.О. Коробчанський <i>Харківський національний медичний університет</i>	51
ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОНАХТ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АПК Н.М. Поварова, О.І. Данилова <i>Одеська національна академія харчових технологій</i>	55
УЧАСТЬ ЗВО У МІСЦЕВОМУ І РЕГІОНАЛЬНОМУ ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ Ж.В. Гарбар <i>Вінницький національний аграрний університет</i>	58
ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ АКАДЕМІЧНИХ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У.Б. Бережницька	

РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

К.В. Мазур

Вінницький національний аграрний університет

Заклади вищої освіти є суб'єктами формування шляхів реагування на соціальні та економічні потреби, які виникають у суспільстві. Таке формування охоплює багато напрямків: діяльність у сфері розвитку можливостей працевлаштування випускників; розробка способів підвищення соціальної й академічної мобільності та забезпечення ширшого доступу до вищої освіти, зокрема для груп соціально незахищених верств населення; забезпечення тактичного та стратегічного внеску в економічне зростання країни та регіональний розвиток; розробка шляхів стимулювання створення нових підприємств та інновацій в сучасних підприємствах (Барнетт Р. (Barnett R.), 2000). Складність сучасного соціально-економічного середовища в умовах глобалізаційних викликів постійно ставить нові комплексні завдання перед закладами вищої освіти. Не всі з них вимагають прямих відповідей або повинні бути вирішені закладами вищої освіти. Проте, у своїй сукупності вони ставлять питання про поточну форму і структуру сфери освіти. Деякі вчені закликають до «глибокої, радикальної та термінової трансформації» (Барбер М. (Barber M.) та ін., 2013), ставлячи під сумнів, зокрема, актуальність традиційних концептуальних та організаційних моделей закладів вищої освіти.

Підприємництво та інноваційність закладу вищої освіти постають передумовами вирішення згаданих завдань і можуть мати багато різних форм. Існує ціла низка способів прояву закладами вищої освіти підприємницьких та інноваційних здібностей при формуванні своїх стратегій та практичній їхній реалізації:

- заклади вищої освіти можуть проявляти підприємницькі та інноваційні здібності в управлінні ресурсами та побудові організаційної спроможності (Шатток М. (Shattock M.), 2003);
- у способі залучення зовнішніх суб'єктів до керівництва та управління установою (Перкман М. (Perkman M.), та ін., 2013);
- як впроваджуються в їхню діяльність цифрові технології (Олдхем Г., Да Сільва Н. (Oldham G., Da Silva N.), 2015);
- як створюється та розвивається синергія між викладанням, дослідженнями та їхньою соціальною ефективністю (Маунтер Г. (Maunter G.), 2005);
- як здійснюється сприяння підприємництву через освіту та підтримку бізнесу, а також обмін знаннями для підвищення інноваційного потенціалу наявних підприємств (Гібб А. (Gibb A.), 2002).

Ключовим тут є те, що ці здібності проявляються на інституційному рівні.

Нові завдання, що ставляться перед сучасним суспільством, та можливості, що надаються усім секторам економіки шляхом постійного розвитку цифрових технологій, також впливають на вищу освіту (Фітджеральд М. (Fitzgerald M.) та ін., 2013, Олдхем Г., Да Сільва Н. (Oldham G.,

Da Silva N.), 2015). Фактично, Організація Економічного Співробітництва та Розвитку визначає, що цифрове перетворення та, пов'язані із цим можливості, є основою, каталізатором та передумовою розвитку підприємницького та інноваційного закладу вищої освіти (ОЕСР (OECD), 2017). Оновлена програма ЄС щодо вищої освіти (Європейська комісія (European Commission), 2017) наголошує на необхідності вирішення закладами вищої освіти питання цифрової трансформації, впровадження стратегії цифрового навчання та використання потенціалу цифрових технологій для забезпечення ефективної роботи своїх співробітників та навчання студентів (Склатер Н., Муллан Дж. (Sclater N., Mullan J.), 2017). Подальший План дій з цифрової освіти об'єднує різноманітні поточні ініціативи та містить низку нових заходів, що стосуються трьох основних пріоритетів, що мають важливе значення для інклюзивних, комплексних, ефективних та результативних систем вищої освіти:

- розширення меж використання цифрових технологій викладання і навчання;
- розвиток релевантності цифрових навичок та компетенцій;
- удосконалення систем освіти шляхом оптимізації аналізу даних та прогнозування.

З метою вирішення поставлених проблемних питань на базі Вінницького національного аграрного університету був створений ННВК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум».

Метою даної роботи є залучення широкого кола науковців та викладачів до дискусії про концепцію підприємницького та інноваційного закладу вищої освіти та її реалізації у формі ННВК. Ми звертаємо увагу на необхідність розвитку підприємницьких та інноваційних закладів вищої освіти, їхні ключові складові та наслідки для інституційних змін (Калетнік, Г. М., Підвальна, О. Г., Колесник, Т. В., 2018). Дослідження в основному зосереджене на європейському освітньому просторі, але багато з визначених проблем мають глобальне значення.

Двома основними аспектами сутнісної характеристики підприємництва (Тодорович В., МакНафтон Р., Гуїлд П. (Todorovic W., Mc Naughton R., Guild P.), 2005) є те, що воно стосується як окремих осіб, так і організацій, а також інноваційних ресурсів, прогнозів та створення цінності.

Підприємництво має історичну присутність в ініціативах реформи вищої освіти, сприяючи систематичній міждисциплінарності знань, зменшенню перепон у поєднанні навчання та досліджень, залученні зовнішніх суб'єктів до організації відповідних процесів у закладах вищої освіти (Барбер М. (Barber M.) та ін., 2013).

Поточну форму і структуру сектора вищої освіти визначають основні проблемні аспекти та рішення, що приймаються для їхнього вирішення. Ми здійснюємо роботу в наступних напрямках (Калетнік, Г. М., Підвальна, О. Г., Колесник, Т. В., 2018):

- досягнення фундаментальних змін у створенні знань – створення знань на основі фундаментальних наукових досліджень;
- реорганізація викладання та навчання – проблемне викладання;

- забезпечення релевантності та доступності прикладних і фундаментальних досліджень – підтримка наукових ініціатив, співпраця з Міністерством освіти і науки України, розробка наукових проектів, залучення науково-педагогічного персоналу та студентів до розробки та реалізації науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;

- підвищення рівня зайнятості випускників та виховання «підприємців» – розробка бізнес-планів та стартап проектів із широким залученням студентів;

- оптимальне використання цифрової трансформації – розробка інформаційно-комунікаційної системи;

- розбудова партнерства – системний пошук нових партнерів для реалізації спільних наукових проектів;

- упровадження стратегічної інтернаціоналізації – системна участь у міжнародних спільних наукових проектах;

- сприяння реалізації стартапів через систему вищої освіти;

- подолання фінансових обмежень шляхом участі у грантових конкурсах та підготовки інноваційних наукових та бізнес-проектів.

- У всьому різноманітті форм і проявів підприємництва та інноваційності у сфері вищої освіти, на наш погляд існують деякі ключові характеристики, що втілені на практиці у ННВК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум» (Калетнік, Г.М., Адамчук, В.В., Булгаков, В.М., 2017).

- Ключові характеристики також представлені декількома категоріями в HEInnovative (HEInnovative, 2018) і можуть бути підсумовані наступним чином:

- лідерство та менеджмент є двома критичними та необхідними факторами у розвитку підприємницьких та інноваційних закладів вищої освіти;

- організаційний потенціал: фінансування, люди, стимули. Підприємницькі та інноваційні заклади вищої освіти постійно розвивають свій організаційний потенціал;

- викладання і навчання підприємницькій діяльності вимагають набагато більшого, ніж стандартні підручники і звичайні навчальні заняття;

- підготовка та підтримка підприємців повинна бути забезпечена стратегією навчання та навчальним середовищем, що були б здатними забезпечити цільову підтримку для студентів та персоналу, спрямованих на створення бізнесу;

- необхідною є цифрова трансформація та спроможність вирішувати всі проблемні завдання сучасних закладів вищої освіти за допомогою цифрового середовища;

- інтернаціоналізація є важливим показником якості вищої освіти;

- забезпечення вимірювання впливу певних практик на підприємницький та інноваційний вищий навчальний заклад.

Досягнення та підтримка наведених у цій роботі функцій може мати значні наслідки для інституційного середовища. Загальна інституційна структура може бути сформована таким чином, щоб оптимізувати міждисциплінарне навчання та реалізацію наукових досліджень, що будуть

орієнтовані не лише на поточні проблеми, але і на вирішення довгострокових проблемних питань стратегічного планування.

Вітчизняні заклади вищої освіти та їхні підрозділи, на базі нашого досвіду, можуть бути організовані таким чином, щоб зруйнувати традиційні дисциплінарні шаблони та стимулювати підприємництво й інновації з метою їхньої інтеграції у практику вищої освіти.

Список використаної літератури:

1. European Commission (2017). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on a renewed EU agenda for higher education, Brussels, 30.5.2017 . COM(2017) 247 final. URL: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/he-com-2017-247_en.pdf
2. Barber M., K. Donnelly and S. Rizvi (2013), "An avalanche is coming. Higher education and the revolution ahead", Institute of Public Policy Research, London.
3. Barnett, R. (2000), "University knowledge in an age of supercomplexity", Higher Education, 40, pp. 409-422.
4. Fitzgerald, M. et al., (2013), Embracing digital technology. MIT Sloan Management Review, pp.1–12
5. Oldham, G.R. & Da Silva, N., (2015), The impact of digital technology on the generation and implementation of creative ideas in the workplace. Computers in Human Behavior, 42, pp.5–11. URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0747563213003919>.
6. OECD (2017), Key Issues for Digital Transformation in the G20., (January), p.163. URL: <https://www.oecd.org/internet/key-issues-for-digital-transformation-in-the-g20.pdf>.
7. Sclater, N., & Mullan, J. (2017), Learning analytics and student success – assessing the evidence. URL: <https://www.jisc.ac.uk/reports/learning-analytics-in-higher-education>
8. Shattock, M. (2003), Managing Successful Universities. Buckingham: SRHE and Open University Press.
9. Perkman, M., et al., (2013), "Academic engagement and commercialisation: A review of the literature", Research Policy 43, pp. 423-442
10. Maunter, G. (2005), "The Entrepreneurial University. A discursive profile of a higher education profile", Critical Discourse Studies. 2 (2), pp. 95-120
11. Gibb, A.A. (2002), "In pursuit of a new 'enterprise' and 'entrepreneurship' paradigm for learning: creative destruction, new values, new ways of doing things and new combinations of knowledge", International Journal of Management Reviews 4(3), pp. 233-269
12. Todorovic, W.Z., R.B. Mc Naughton, P. D. Guild, (2005), "Making university departments more entrepreneurial. The perspective from within", Entrepreneurship and Innovation, pp. 115-122

13. HEINNOVATIVE, (2018). The entrepreneurial and innovative higher education institution a review of the concept and its relevance today. URL: <https://heinnovate.eu/en>

14. Калетнік, Г.М., Адамчук, В.В., Булгаков, В.М. (2017). Стан та основні перспективи підготовки висококваліфікованих інженерних та наукових кадрів в галузі агроінженерії. Техніка, енергетика, транспорт АПК. № 1 (96). С. 5-15.

15. Калетнік, Г.М., Гунько, І.В. (2017). Інноваційні платформи організації науково-дискусійних молодіжних майданчиків у контексті євроінтеграційного розвитку аграрної економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики». № 4. С. 7-18.

16. Калетнік, Г. М., Підвальна, О. Г., Колесник, Т. В. (2018). Діяльність університетів та інноваційних структур за їх участю як чинник сталого місцевого та регіонального розвитку в умовах проведення реформи децентралізації (на прикладі ННВК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум»). Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. № 6. С. 7-27.